

УДК: 340.152 (477: 070)

Марія Павлюх,

кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач,

Національний університет «Львівська політехніка»,

mariia.v.pavliukh@lpnu.ua,

ORCID ID: 0000-0001-5502-8367,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-03-76-85

«НАРОДНА ДУМКА» ТА РИТОРИКА ВЛАДИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ МОЛДОВИ (БЕРЕЗЕНЬ – КВІТЕНЬ 2023)

У статті розглянуто вивчення головних тематичних полів провідних молдовських медіа. Виокремлення статей за блоками «народна думка» й «риторика влади» дасть можливість зрозуміти головні наративи, які присутні в провідних каналах Молдови. Часто в багатьох молдовських медіа присутні «кремлівська рука» та засилля російської пропаганди, які поширюють різні проросійські сили. Тональність матеріалів відверто ворожа, особливо це стосується матеріалів, пов'язаних з українцями, Україною й російсько-українською війною. У висвітленні цих проблем є значні порушення, брехня, перекручення та додумування фактів, яких насправді не було.

Мета статті – дослідити та виокремити тематичні площини провідних молдовських медіа за блоками «народна думка», «риторика влади»; вивчити риторику статей.

Методика дослідження: у статті використано комплекс загальних і спеціальних методів: метод концептуального аналізу у визначенні окремих наративів, які присутні в статтях молдовських пропагандивних телеграм-каналів; компаративний аналіз у виокремленні наративів, які поширюють молдовські та російські пропагандисти щодо молдовського радянського минулого, а також наративи, що просувають в інформаційному просторі російська пропаганда.

Результати й висновки. Загальна характеристика інформаційного простору Молдови стосується важливих для держави тематичних площин, таких як безпекове становище Молдови, офіційна мова, зовнішня та внутрішня політика, влада vs опозиція, економіка держави, пільги для населення й соціальний захист, російсько-українська війна, регіон Придністров'я.

Телеграм-канали Молдови, яких можна віднести до блоку «народна думка», висвітлюють важкі, наболілі для пересічного громадянина проблеми. В інформаційному просторі нерідко можна натрапити на маніпулятивні матеріали. Тематичний блок «риторика влади» об'єднує ті видання, які мають провладну позицію та висвітлюють роботу відомих політиків, державних відомств і структур.

Ключові слова: «народна думка», риторика влади, наративи, пропаганда, маніпуляції, інформаційний простір.

Maria Pavlyuh,

Lviv Polytechnic National University,

ORCID ID: 0000-0001-5502-8367

«PEOPLE OPINION» AND GOVERNMENT RHETORIC IN THE INFORMATION SPACE OF MOLDOVA (MARCH–APRIL 2023)

The article is devoted to the study of the main thematic fields of the leading Moldovan media. Separation of articles by blocks of “popular opinion” and “rhetoric of the government” will make it possible to understand the main narratives that are present in the leading channels of Moldova. Often in many Moldovan media there is a “Kremlin’s hand” and an outpouring of Russian propaganda spread by various pro-Russian forces. The tone of the materials is frankly hostile, especially the materials related to Ukrainians, Ukraine and the Russian-Ukrainian war. In the coverage of these issues, there are significant distortions, lies, distortions and fabrications of facts that did not actually exist.

The purpose of the article is to investigate and distinguish the thematic planes of the leading Moldovan media according to the blocks of “popular opinion”, “rhetoric of the government”; study the rhetoric of the articles.

Research Methodology: the article uses a set of general and special methods: the method of conceptual analysis in determining individual narratives that are present in the articles of Moldovan propaganda telegram channels; a comparative analysis in distinguishing the narratives that are spread by Moldovan and Russian propagandists regarding the Moldovan Soviet past, as well as the narratives that are promoted in the information space by Russian propaganda.

Results and Conclusions. The general characteristics of the information space of Moldova touch on thematic areas important for the state: the security situation of Moldova, the official language, foreign and domestic policies, the government vs. the opposition, the state’s economy, benefits for the population and social protection, the Russian-Ukrainian war, the region of Transnistria.

Telegram channels of Moldova, which can be counted among the “popular opinion” block, highlight difficult problems that are painful for the average citizen. In the information space, you can often find manipulative materials. The thematic block “rhetoric of power” unites publications that take a pro-government position and cover the work of well-known politicians, state departments and structures.

Key words: popular opinion, government rhetoric, narratives, propaganda, manipulation, information space.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Інформаційний простір Молдови представлений каналами й медіа, які поширюють різноманітні політичні ідеї, пропаганду та наративи. Серед 30 популярних телеканалів більшість публікує контент румунською та російською мовами. У першій десятці популярних телеграм-каналів – канали з Придністров'я. Популярними були: «Prima Sursă»; «Придністровець», «GALBEN (Dorin Galben)», ТСВ «Придністров'я», «Sputnik Moldova», НП «Придністров'я», «Unimedia», «Point», «Nokta», «Dumitruciorici.com», «Ungureanu».

Відстеження та вивчення матеріалів інформаційного простору Молдови важливе задля безпеки держави від російських пропагандистів; суспільних комунікацій та інформаційної гігієни, адже Молдова – близький сусід України, де мешкає значна українська діаспора.

Мета статті – проаналізувати матеріали провідних телеграм-каналів і медіа Молдови, щоб вивчити тематичні блоки «народна думка», «риторика влади» інформаційного простору Молдови.

Об'єктом дослідження є телеграм-канали та медіа Молдови.

Предмет дослідження – проблематика, тематика, контент провідних медіа Молдови; характеристика тематичних площин медіа; наративи російської пропаганди, які містяться в статтях і повідомленнях проросійських телеграм-каналів Молдови.

Методика дослідження. У статті застосовано комплекс базових методів, як-от: синтез та аналіз; дефініціювання; компаративний аналіз наративів молдовських пропагандистів й ін.

Аналіз останніх досліджень. Про пропаганду, маніпуляції в інформаційному просторі та гібридну російсько-українську війну написано чимало. У статті використано досвід таких учених і їхніх праць: А. Близнюка «Гібридна війна ХХІ століття. Пропаганда як основна складова у політичних, соціальних та етнічних протистояннях»; М. Діденка «Інформаційно-психологічний вплив на людей під час війни»;

Г. Дубровинського, А. Ділай «Особливості взаємодії масової комунікації та психологічного впливу», Б. Кобільника, А. Гізуна «Роль інформаційно-психологічних впливів у інформаційній війні».

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У молдовському інформаційному просторі маємо велику кількість нових медіа, які поширюють наративи серед своїх читачів – пересічних громадян, формуючи своєрідне відчуття політичної дійсності та ставлення до цієї дійсності. Головними тематичними площинами є такі: *безпека, офіційна мова, зовнішня й внутрішня політики, влада та опозиція, економіка держави, соціальний захист, російсько-українська війна, Придністров'я* (курсив – наш).

Рис. 1. Тематичні площини молдовського інформаційного простору (Розробка автора)

«Народна думка» в інформаційному просторі Молдови

В інформаційному просторі Молдови представлено народну думку пересічних громадян, яка формується на шпальтах популярних медіа різного характеру – від загальнополітичних до розважальних. Великою популярністю користуються молдовські медіа: «Unimedia», «Point», «Nokta». Головними темами, які хвилюють пересічних громадян, є такі

як, субсидії, пільги, інші соціальні виплати, корупція чиновників, високі ціни на продукти та енергоносії, доступні соціальні блага.

Канал «Unimedia» друкує матеріали румунською мовою. Він містить велику кількість скандальних публікацій про чиновників і корупціонерів, проте не має вираженого провладного характеру. Онлайн-медіа «Point», «Nokta» публікують матеріали російською мовою. Медіа «Nokta» має відверто пропагандивний проросійський характер.

Водночас пересічні громадяни зацікавлені в підвищенні зарплатні й покращенні власного добробуту, наближеного до європейського. Не менш цікавою темою залишається російсько-українська війна, також тема переселенців, які проживають на території держави понад рік; безпека в регіоні, зокрема гарячою темою залишається Придністров'я. У багатьох матеріалах присутня прихована критика чинної влади й звинувачення в корупції багатьох посадовців.

Отож народна думка пересічних громадян, яка поширена в інформаційному просторі держави має такі тематичні платформи: *зовнішня та внутрішня політика держави, безпека держави, корупція, суддівська реформа й соціальні виплати (пільги, субсидії, стипендії), доступ до соціальних благ (вуличне освітлення, справні комунікації, доступна вища освіта без корупції, якісна медицина).*

Велика кількість громадян Молдови прагнуть добробуту і європейського рівня життя, тому симпатизують процесу вступу Молдови. Це, зазвичай, молоде покоління. Водночас у Молдові діють проросійські опозиційні сили, які мають високий рівень підтримки серед населення, що прагне повернутись у комуністичне минуле. Про це свідчать масові протести в березні 2022 р., організовані проросійськими лідерами: партією Шор та партією «За єдність і процвітання». На початку січня 2022 р. рівень довіри чинної влади становив лише – 40 %. А в період виборів 2019 р. рівень довіри громадян становив 57,7 %. Російсько-українська війна сприяла підвищенню рівню довіри до чинної президентки [9].

Основні проблеми, які хвилюють пересічних громадян Молдови – *це власний добробут і підвищення зарплат; низькі ціни на комунальні послуги та продукти харчування; соціальні виплати (стипендії, пенсії, субсидії); доступ до соціальних благ (справні комунікації; хороші дороги; вступ до вищих навчальних закладів без хабарів); корупція чиновників; мовне питання; зовнішній вектор політики держави.*

В інформаційному просторі Молдови, окрім провладної та опозиційної риторики, знаходимо важливі суспільно-політичні проблеми, які охоплюють усю державу. Зокрема, соціальний блок – високий

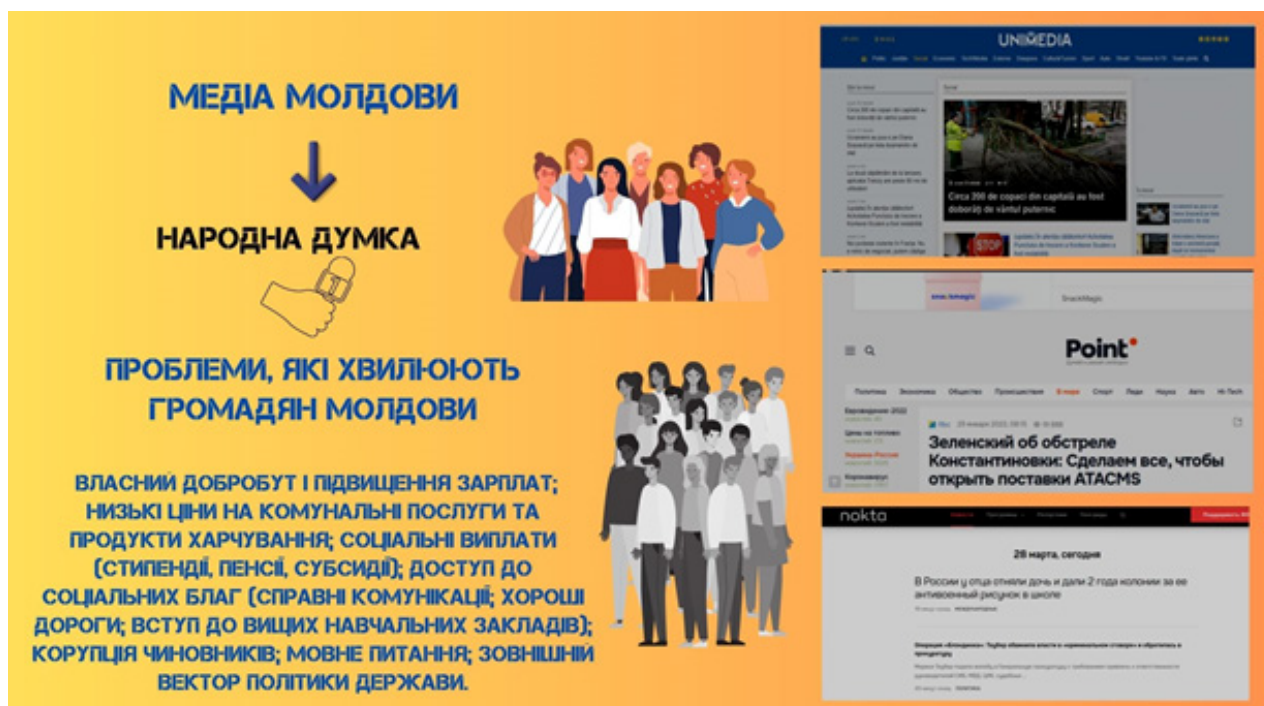

Рис. 2. «Народна думка» в молдовських медіа
(Розробка автора)

рівень інфляції й збільшення цін на пальне, газ та комунальні послуги. Також важливими залишаються соціальні виплати – субсидії, пенсії й стипендії для молоді, а також пільги ветеранам воєн. Гострою проблемою залишається Придністров'я, де постійно розбухуються національна нестабільність та промосковські настрої, що загрожує національній безпеці й цілісності країни.

Також у Молдові мешкає велика кількість українських переселенців, які понад рік живуть та працюють у державі. Суспільство з великою симпатією ставиться до українських біженців і намагається підтримати та забезпечити всім необхідним. Та, попри це, рівень безробіття в державі помітно зріс, як і ціни на продукти.

Громадяни спостерігають за боротьбою проти корупції й судовою реформою; обговорюють аварії, у яких гинуть громадяни. Важливою проблемою до обговорення став мовний закон і безпекова ситуація сепаратистського закону на Дністрі, загроза військових дій, економічна криза. Чималу увагу медіа приділяють закордонним новинам: обговоренню пенсійної реформи у Франції; зустрічі російського президента та китайського глави держави; збройних заворушень в Ізраїлі й відвідинам президентки Маї Санду Києва. Потужним блоком, який висвітлюється в медіа, є внутрішня політика держави, наприклад звільнення прем'єр-міністра Наталії Гаврилиці [8].

Головний напрям народної думки – внутрішня та зовнішня політика, добробут країни й високий рівень життя пересічних громадян, низькі ціни на важливі продукти, особиста безпека.

Риторика влади в інформаційному просторі Молдови

Головними каналами Молдови, які поширюють офіційну риторику влади, є «Prima Sursă» («Першоджерело»), «GALBEN (Dorin Galben)», «DumitruCiorici.com», «Ungureanu» та ін. Канал «Prima Sursă»/«Першоджерело» (кількість підписників – 76 450), якого називають офіційним каналом влади, поширює урядові новини; публікує важливі державні документи, а також звіти про офіційні й дипломатичні зустрічі [2].

Канал не має вираженого пропагандивного характеру [7], хоча з частоти та гостроти публікацій можна відчутти симпатію до провладної партії «Дія та солідарність» (PAS), чинної президентки Молдови і євроінтеграційної політики, спрямованої на вступ Молдови до ЄС. На шпальтах цього каналу містяться посилання на офіційні події й обговорення прийнятих рішень та законів (призначення чи звільнення на посади молдовських чиновників). Канал публікує оригінали документів із розширеними фотозвітами румунською мовою й роз'ясненням – російською. На шпальтах цього каналу відсутні статті скандального характеру, хоча подана детальна інформація про суддівську реформу та офіційні декларації суддів Молдови; аналіз бюджету країни, включаючи декларацію чинної президентки, членів уряду й інших чиновників; процедура ціноутворення на енергоносії; офіційні заяви перших осіб держави; міжнародні угоди, боротьба з фейками та дезінформацією.

Головні ідеї й наративи цього телеграм-каналу такі: *Молдова – це частина ЄС; Молдова та Румунія повинні об'єднатися на шляху до європейського майбутнього; єдиною державною мовою в державі є румунська; молдавська мова – це штучно створений гібрид радянського минулого; Молдова повинна позбутися комуністичної свідомості, щоб стати розвиненою європейською державою*. Частота публікацій невисока – 3–5 на тиждень.

Подібний характер публікацій має телеграм-канал популярного молдовського журналіста Доріна Гальбена «GALBEN (Dorin Galben)» (кількість підписників – 36467), на шпальтах якого опубліковані офіційні документи та посилання на окремі офіційні події й зустрічі державного рівня [1]. Цей політичний молдовський журналіст публікує у своєму телеграм-каналі інтерв'ю з першими особами у владі чи опозиції, коментарі відомих політологів та обговорення наболілих для молдовського суспільства тем, зокрема *підняття ціни на газ; відмова від російського*

газу; вихід Молдови із СНГ; вихід російських військ із Придністров'я, російсько-українська війна. Характер публікацій – офіційний; частота невисока: 2–3 публікації на тиждень. Такої самої риторики дотримується у своїй медіааналітиці журналіст Думітрі Чурічі в однойменному телеграм-каналі. Кількість підписників – 36 819 осіб [4].

Головна тематика, яку порушує канал Думітрі Чурічі, – *це політичне й економічне життя держави* (скандальні політичні призначення, ціни на важливі продукти, корупція чиновників), *внутрішня та зовнішня політика Молдови* (дипломатичні візити перших осіб держав; євроінтеграційний і проросійський вектори політики; питання Придністров'я; внутрішні чвари); *безпека держави* (припинення миротворчої місії на Дністрі); *офіційний статус румунської мови як державної*.

Каналом, який притримується офіційної риторики, є «Молдова. Новини. Політика» (кількість підписників – 2447). Публікації цього каналу відзначаються регіональним характером, тобто велику увагу автори приділяють проблемам окремих територій Молдови, зокрема Гагаузії й Придністров'ю. Водночас не менш важливими залишаються євроінтеграційна тематика й відносини з європейськими державами (2/3 матеріалів каналу стосуються цієї тематики) [5].

Молдовське суспільство проявляє інтерес до тематики корупції та криміналу, чому присвячено канал «Ungureanu» (кількість підписників – 39 488). У телеграм-каналі опубліковано скандальні розслідування, пов'язані з державним розкраданням, зловживанням службовим становищем чиновників, суддів і політиків. Неодноразово публікувались офіційні задекларовані доходи перших осіб держави, а також розслідування про приховані доходи, які приховують корупціонери [3].

Отже риторика провладних молдовських медіа просуває ідеї євроінтеграції та європейських стандартів життя; критикує посткомуністичну свідомість і недалекоглядність проросійських молдовських політиків; веде активну боротьбу з корупцією в органах державного управління, запобігає поширенню фейків і пропаганди, котрі загрожують безпеці держави.

Провладна партія чинної президентки Молдови Маї Санду «Дія та солідарність» (PAS) проводить посилену політику євроінтеграції, що викликає велике невдоволення в опозиційних сил. Прийнята «Стратегія реформи державного управління 2023–2030 років» передбачає низку реформ у суспільстві. Документ описує бачення, мету, дії й ресурси, необхідні для прискорення європейської трансформації державних установ на центральному та місцевому рівнях [2].

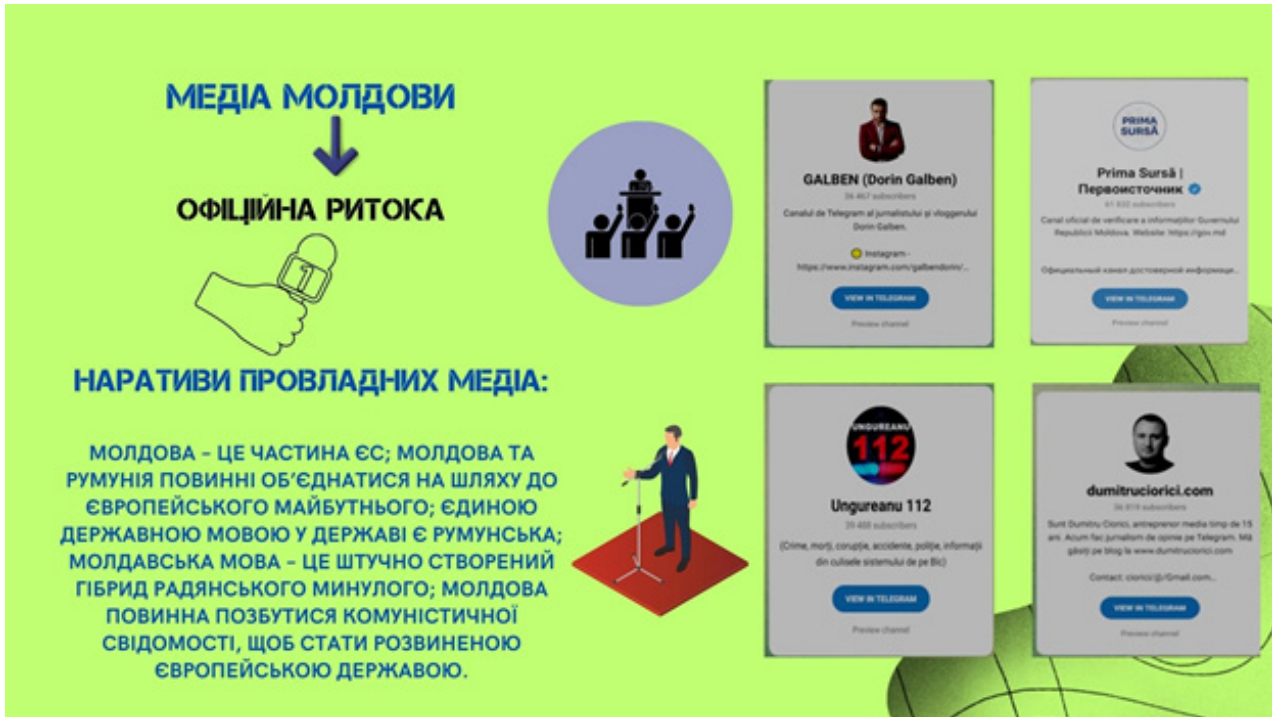

Рис. 2. Наративи провладних медіа (Розробка автора)

Великим викликом для молдовського суспільства є забезпечення громадського порядку, зокрема боротьба зі стихійними мітингами, які розділяють суспільство та створюють паніку й хаос. Тому Комісія з надзвичайних ситуацій від 26 березня 2023 р. прийняла ухвалу про заборону символіки та носіння зброї в громадських місцях без відповідних дозволів.

Молдовсько-українські відносини під час російсько-української війни набувають нових вимірів. За результатами двосторонніх переговорів, діяльність залізничного транспорту отримає спрощені процедури залізничного транзиту вантажів територією України з призначенням до Республіки Молдови та Румунії, що покращуватиме відносини між двома країнами [2].

Серед головних і ключових проблем, які жваво обговорюються в суспільстві, – судова реформа та боротьба з корупцією. Зокрема, на багатьох каналах подано реформу Вищого Суду [1].

Офіційна владна риторика медіа звертає увагу на повернення статусу державної румунській мові. Президентка Мая Санду називає це рішення «історичним», указуючи на те, що «молдавська мова – це штучно створена синтагма в радянський період; рідною мовою для громадян залишається румунська – мова Євросоюзу, де поважають і шанують національні мови» («Unimedia», «Point», телеграм-канал «Prima Sursă»).

Офіційна владна риторика молдавського інформаційного простору стосується двох стратегічно важливих безпекових питань держави: вихід Молдови із СНГ та вихід російських військових із Придністров'я. Провладна партія поділяє думку про те, що державі потрібно рухатись у напрямі євроінтеграції й зміцнювати відносини з європейськими державами, а не з росією. Водночас в економічній сфері держава займається закупівлею електричної енергії ТОВ «Енергоком» на основі прямих переговорів. Також важливою проблемою залишається висока ціна на паливо та газ [6].

Провладна риторика медіа прихильно ставиться до руху уніоністів, який передбачає об'єднання Молдови з Румунією на шляху до євроінтеграції. Про це свідчить відзначення на державному рівні Дня Союзу Бессарабії з Румунією й виступ Маї Санду, яка називає цю подію величною в історії Молдови.

Офіційна влада Молдови бореться з фейками та проросійською пропагандою. Зокрема, Служба розвідки й безпеки (SIS) заблокувала п'ять вебсайтів, які поширюють неправдиву інформацію, що стосується національної безпеки. Також влада має на меті створити окрему структуру, що боротиметься з дезінформацією.

У споживчій сфері владні структури проводять посилене маркування харчових продуктів на наявність чи відсутність алергенів або глютену. Законодавство електронної комерції, адаптоване до стандартів ЄС. Положення спрямовані на спрощення електронної комерції та захист прав споживачів. У соціальній сфері, уряд надає субсидії в сільському господарстві для фермерів; виплати для студентів, які проходять державне стажування; премії для військовослужбовців; пільги для ветеранів війни в Афганістані й війни на Дністрі.

Головні напрями провладної риторики в медіа Молдови – проєвропейський та євроінтеграційний, спрямовані на розвиток держави, зміцнення відносин між європейськими країнами й Молдовою та підтримка України у війні з росією.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загальна характеристика інформаційного простору Молдови стосується важливих для держави тематичних площин, таких як безпекове становище Молдови, офіційна мова, зовнішня та внутрішня політика, влада vs опозиція, економіка держави, пільги для населення й соціальний захист, російсько-українська війна, регіон Придністров'я.

Телеграм-канали Молдови, які можна віднести до блоку «народна думка», висвітлюють важкі, наболілі для пересічного громадянина проблеми. В інформаційному просторі нерідко можна натрапити на маніпулятивні матеріали. Тематичний блок «риторика влади» об'єднує ті видання, які мають провладну позицію та висвітлюють роботу відомих політиків, державних відомств і структур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *GALBEN (Dorin Galben)*. URL: <https://t.me/galbendorin>.
2. *Prima Sursă*. URL: https://t.me/prima_sursa_md.
3. *Ungureanu*. URL: <https://t.me/Ungureanu112>.
4. *Думитрі Чурічі*. URL: <https://t.me/DumitruCiorici>.
5. *Молдова. Новини. Політика*. URL: <https://t.me/dmoldova>.
6. *Супутник Молдови*. URL: <https://t.me/rusputnikmd>.
7. Близнюк А. Гібридна війна XXI століття. Пропаганда як основна складова у політичних, соціальних та етнічних протистояннях. *Інтермарум*. URL: <http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/90593/86502>.
8. Звільнення прем'єр-міністра Наталії Гаврилиці. URL: <https://unimedia.info/ro/category/social>.
9. Рівень довіри народу до влади. URL: <https://unimedia.info/ro/category/social>.

REFERENCES

1. *GALBEN (Dorin Galben)*. URL: <https://t.me/galbendorin> (in Moldova).
2. *Prima Sursă*. URL: https://t.me/prima_sursa_md (in Moldova).
3. *Ungureanu*. URL: <https://t.me/Ungureanu112> (in Moldova).
4. *Dumitri Churichi*. URL: <https://t.me/DumitruCiorici> (in Ukraine)
5. *Moldova. Novyny. Polityka*. [Moldova. News. Policy]. URL: <https://t.me/dmoldova> (in Ukraine).
6. *Suputnyk Moldovy*. [Satellite of Moldova] URL: <https://t.me/rusputnikmd> (in Ukraine).
7. Blyzniuk, A. Hibrydna viina XXI stolittia. Propahanda yak osnovna skladova u politychnykh, sotsialnykh ta etnichnykh protystoianniakh [Hybrid war of the 21st century. Propaganda as the main component in political, social and ethnic confrontations]. *Intermarum*. URL: <http://intermarum.zu.edu.ua/article/view/90593/86502> (in Ukraine).
8. Zvylnennia premier-ministra Natalii Havrylytsi [Dismissal of Prime Minister Natalia Havrylytsa]. URL: <https://unimedia.info/ro/category/social> (in Ukraine).
9. Riven doviry narodu do vlady [The level of people's trust in the authorities]. URL: <https://unimedia.info/ro/category/social> (in Ukraine).

Матеріал надійшов до редакції 10.09.2024 р.